DIGITAAL VLAANDEREN

/// Rapport

FUNDAMENTELE AI GELETTERDHEID

AI geletterdheidskader

December 2025

Vlaamse overheid

www.vlaanderen.be/digitaalvlaanderen

INHOUD

Inhoud 2
1 Introductie 3
2 Wat is fundamentele AI-geletterdheid? 3
3 EU AI Act en AI-geletterdheid 4
4 Wie zou AI-geletterd moeten zijn binnen de publieke sector? 4
5 AI-gebruiker persona als basis AI-geletterdheid 5

1 INTRODUCTIE

In lijn met het doel om medewerkers van overheden in Vlaanderen te helpen AI op een ethische en verantwoorde manier te gebruiken, ontwikkelen en beheren, werd het AI geletterdheidskader door UNESCO samen met Digitaal Vlaanderen ontwikkeld. Dit document beschrijft wat fundamentele AI-geletterdheid inhoudt en het verband hiervan met de EU AI Act. De gepaste AI-competenties zijn nodig om verantwoord en ethisch AI te gebruiken in de publieke sector. Overheidsinstanties moeten zorgen dat hun personeel voldoende AI-geletterd zijn (EU AI Act, artikel 4).

Dit document werd ontwikkeld in nauwe samenwerking met UNESCO, binnen het kader van het TSI Vlaanderen-project, gefinancierd door het Reform and Investment Task Force (SF REFORM), ter ondersteuning van Digitaal Vlaanderen. Het kwam tot stand dankzij de actieve inbreng van de werkgroep ‘mens & organisatie’, in samenwerking met het Agentschap Overheidspersoneel en VAIA. Door deze samenwerking bundelen we expertise om een AI-geletterdheidskader en bijhorende instrumenten aan te bieden die aansluiten bij de realiteit en noden van Vlaamse overheden.

2 WAT IS FUNDAMENTELE AI-GELETTERDHEID?

In de EU AI Act wordt beschreven dat fundamentele AI-geletterdheid het vermogen is van personen om **AI-systemen op een geïnformeerde, verantwoorde en veilige manier te gebruiken**. Volgens artikel 4 van de EU AI Act moeten aanbieders en gebruikers van AI-systemen ervoor zorgen dat iedereen die AI ontwikkelt, inzet of beheert beschikt over een **toereikend niveau van kennis, vaardigheden en bewustzijn omtrent AI**. Dit omvat:

- **Technisch inzicht**: High-level begrip van hoe AI-systemen werken, inclusief basisprincipes van algoritmes, datakwaliteit en betrouwbaarheid.
- **Ethisch en juridisch bewustzijn**: Herkennen van risico’s zoals bias en andere, begrijpen van transparantievereisten en handelen binnen wettelijke kaders (EU AI Act, AVG).
- **Praktische toepassing**: Kunnen beoordelen of AI-gebruik betrouwbaar is, welke impact AI-beslissingen kunnen hebben, en waar menselijke tussenkomst noodzakelijk blijft.
- **Contextgerichtheid**: Rekening houden met het risiconiveau van het AI-systeem (in lijn met de EU AI Act), afhankelijk van de sector waarin het wordt gebruikt.

Het doel is om **menselijke regie te behouden** en **fundamentele rechten te beschermen**, door AI-geletterdheid niet te zien als een eenmalige training, maar als een continu proces van bewustwording en competentieontwikkeling.

3 EU AI ACT EN AI-GELETTERDHEID

In de EU AI Act wordt benadrukt (overweging 20) dat AI-geletterdheid van cruciaal belang is voor de bescherming van de fundamentele rechten en veiligheid, en voor de versterking van het democratisch toezicht. AI-geletterdheid moet medewerkers van overheden in Vlaanderen die AI gebruiken in staat stellen om:

- De output van AI-systemen te interpreteren en, indien nodig, te challengen
- Een beter begrip te krijgen van hoe AI werkt tijdens ontwikkeling en gebruik
- Zich bewust te zijn van de impact van AI op burgers

Omdat de EU AI Act ruimte laat voor nationale en institutionele interpretatie, ontwikkelden we samen met UNESCO een AI-competentieraamwerk. Dit raamwerk vertaalt deze AI-geletterheidsvereisten in praktische competenties die kunnen aangeleerd worden tijdens trainingen en ontwikkeling.

4 WIE ZOU AI-GELETTERD MOETEN ZIJN BINNEN DE PUBLIEKE SECTOR?

De EU AI Act stelt dat het niveau van AI-geletterdheid moet aansluiten bij de kennis en ervaring van de betrokkenen (EU AI Act, artikel 4). **Basiskennis van AI is dus vereist voor medewerkers van overheden in Vlaanderen die met AI werken**. Deze ambtenaren werken niet direct met data of AI, maar hun werk wordt wel beïnvloed door AI-technologie. Ze komen AI-systemen tegen en willen deze toepassen in hun werkzaamheden.

Om basiskennis over AI en de AI-competenties in deze richtlijn praktisch toe te passen, werden er vijf AI persona's beschreven die specifiek zijn voor het gebruik van AI binnen de publieke sector. Deze rollen geven een duidelijke richting voor overheidsorganisaties:

1. **start met het opbouwen van basiskennis via de rol van AI-gebruiker**, en
2. voeg vier extra rollen toe die passen bij verschillende taken en vaardigheden om AI op een ethische en verantwoorde manier te ontwikkelen, gebruiken en beheren.

Deze AI persona's worden uitgebreid toegelicht in document: 'AI Persona's binnen overheden in Vlaanderen'.

5 AI-GEBRUIKER PERSONA ALS BASIS AI-GELETTERDHEID

De AI-gebruiker vormt de fundamentele persona binnen het AI-competentiemodel en is essentieel om te voldoen aan de vereisten van de EU AI Act. Deze rol omvat de basiscompetenties en leerdoelen die iedere medewerker die met AI-systemen werkt, zich eigen moet maken om AI op een verantwoorde en correcte manier te gebruiken binnen de publieke sector.

De AI-gebruiker

- beschikt over voldoende kennis om AI-toepassingen te begrijpen
- weet de gepaste vragen te stellen over betrouwbaarheid en ethiek
- is in staat om de impact van AI op het eigen werk en de samenleving kritisch te beoordelen.

Hiermee vormt deze persona het vertrekpunt voor verdere professionalisering en draagt hij of zij bij aan een bewuste, veilige en ethisch verantwoorde inzet van AI binnen de publieke sector.

De andere persona's (AI-gids, AI-impactmaker, AI-ontwerper, AI-gangmaker) bouwen hierop voort en tonen specifieke rollen of taken waarbij AI centraal staat. Zo helpen deze persona's om de benodigde competenties per rol helder te maken. **Het is mogelijk dat je als medewerker meerdere persona's tegelijkertijd vervult in je dagelijkse werk.**

Meer info over de persona's en hun trainingen kan je op de webpagina van het AI Expertisecentrum lezen